

ਗਜਲਾਂ

ਦੀ

ਜਿਆਰਤ

ਪਵਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਮਾਨ

www.PunjabiLibrary.com

ਲੇਖਕ ਵਲੋਂ:-

ਮੈਂ ਪਵਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਮਾਨ | ਇਹ ਕਿਤਾਬ "ਗਜ਼ਲਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿਆਰਤ"
ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋ ਕੇ ਲਿਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।
ਆਓ ਉਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪੜਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰੀਏ।

ਕਲੂਬ ਆਖੇ ਅੱਜ ਖੁਦਾ ਜਿਆਰਤ ਕਰਨ ਜਾਈ,
ਨਾ ਕੁਝ ਖੁਦਾ ਬੋਲੇ, ਨਾ ਲੀਨਤਾ 'ਚ ਗੱਲ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਆਈ,
ਇੱਕ ਤਰਫੇ ਇਲਹਾਨ ਸੁਣਾ ਸਾਈਂ, ਸਾਈਂ, ਸਾਈਂ,
ਅਸਾਂ ਆਖਦੇ, ਆਖਦੇ ਨਾ ਆਖਾ,
ਇਹ ਫਿਤਰਤ ਫਤੂਰ ਤਾਂ ਨਹੀ ਕਿਸੇ ਤਾਈਂ,
ਮਨ ਇੱਕ ਵਾਈ ਸੁਣਾਈ,
ਇਸ ਮਰਤਬਾ ਫਿਕਰ ਨਾ ਮਨਾਈ,
ਇਸ ਮਰਤਬਾ ਫਿਕਰ ਨਾ ਮਨਾਈ।

ਸੂਚੀ

	<u>ਪੰਨਾ ਨੰ.</u>
1. ਛੋਟੀਆਂ ਗਜ਼ਲਾਂ =	3-11
2. ਲੰਬੀਆਂ ਗਜ਼ਲਾਂ =	12-30

1. ਉਹ ਪੀਤਾ ਵੀ ਕੀ ਪੀਤਾ ਜੋ ਜ਼ਹਿਰ ਬਣਜੇ,
ਪੀਣਾ ਤੇ ਏਸਾ ਪੀਜੇ ਲਹਿਰ ਬਣਜੇ,
ਡਰ ਬੰਦਿਆ ਕਹੀਂ ਤੇਰੀ ਨਿਯਤ ਕਹਿਰ ਬਣਜੇ।
2. ਇਨਸਾਨ ਚਾਹੇ ਪਾਸ ਵੇ-ਹੋ, ਵੇ-ਹੋ,
ਖੁਦਾ ਸੇ ਦੁਆ ਕਰੇ ਕੁਛ ਕਮ ਨਾ ਹੋ,
ਮਗਰ, ਵੇ ਜੀਨਾ ਭਿ ਕਿਆ ਜੀਨਾ ਜਿਸਮੇਂ ਗਮ ਨਾ ਹੋ ।
3. ਬੜਾ ਛੋਟੇ ਕੇ ਸਮਝਾਤਾ ਹੈ,
ਸਲਾਮ ਉਸੀ ਕੀ ਕਬੂਲ ਹੋਤੀ ਹੈ,
ਜੇ ਪਹਿਲੇ ਬੁਲਾਤਾ ਹੈ।
4. ਜੈਸੀ ਭਿ ਉਹ ਦੇਵੇ ਬੰਦਿਆ ਖਾਈ ਚੱਲ,
ਉਹਦੀ ਰਜਾ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਧਿਆਈ ਚੱਲ।
5. ਏਸੇ ਸਾਜ ਦਾ ਕੀ ਕਰੀਏ ਜੇ ਵਜਦਾ ਨਾ,
ਏਸੇ ਸਿੰਗਾਰ ਦਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ ਜੇ ਸਜਦਾ ਨਾ,
ਵੇ ਮਾਨਾ, ਸੰਸਾਰ ਉਹ ਹੋ ਗਿਆ ਜੇ ਰਤਾ ਵੀ ਲੱਜ ਦਾ ਨਾ ।

6. ਜੈਸਾ ਭਿ ਬੰਦਾ ਆਪ ਹੈ, ਤੈਸੀ ਦੂਜੇ ਕੀ ਸਮਝ ਕਰੇ,
ਕੋਈ ਧੋਖਾ ਖਾਕੇ ਰੁਕ ਜਾਏ, ਕੋਈ ਧੋਖਾ ਦੇਕੇ ਯਤਿ ਪੜੇ ।
7. ਇੱਕ ਫੁੱਲ ਸੀ ਲਾਇਆ ਬੜੇ ਚਾਹਵਾਂ ਨਾਲ,
ਉਹਨੂੰ ਪੰਛੀ ਟੁੱਕ ਗਿਆ,
ਜਦ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਦਾਦਾ-ਦਾਦੀ ਦਾ ਪਿਆਰ,
ਉਹਨਾਂ ਰੱਬ ਚੁੱਕ ਗਿਆ,
ਵੇ ਮਾਨਾ, ਜਦ ਵਾਪਸ ਆਉਦਿਆਂ ਦਾ ਖੁਆਬ ਵੇਖਿਆ,
ਉੱਥੇ ਪਲ ਹੀ ਚੁੱਕ ਗਿਆ ।
8. ਇਲਜਾਮ ਵੇ ਲਗੇ ਜਿਨਸੇ ਹਮ ਕੇਸੇ ਦੂਰ ਥੇ,
ਕੁਛ ਅਲਫਾਜ਼ ਕਹਿ ਭਿ ਨਾ ਪਾਇ, ਓਰ ਕੁਛ ਕਹਿਨੇ ਭਿ ਜਰੂਰ ਥੇ,
ਵੇ ਵਕਤ ਹੀ ਜਾਨੇ ਹਮ ਕਿਤਨੇ ਮਜਬੂਰ ਥੇ।
9. ਵਕਤ ਜਾਇਆ ਭਿ ਕਿਆ, ਓਰ ਕੁਛ ਕਹਿ ਭਿ ਨਾ ਪਾਇ,
ਦਰਦ ਸਹਿਣਾ ਭਿ ਚਾਹਾ ਓਰ ਸਹਿ ਭਿ ਨਾ ਪਾਇ,
ਸਾਥ ਰਹਿਣੇ ਕਾ ਵਾਅਦਾ ਭਿ ਕਿਆ, ਓਰ ਰਹਿ ਭਿ ਨਾ ਪਾਇ।
10. ਅਕਸਰ ਜੇ ਓਰੋਂ ਕੇ ਦਿਲ ਮੇਂ ਖੁਸ਼ੀ ਕੇ ਬੀਜ ਬੋਤੇ ਹੈ,
ਅਕੇਲੇ ਮੇਂ ਗਮ ਸੇ ਉਲਝ ਰਹੇ ਹੋਤੇ ਹੈ।

11. ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਾਹਮੇਂ ਪਈ ਨਾ ਨਸੀਬ ਹੋਵੇ, ਕੋਈ ਖੱਸ ਕੇ ਵੀ ਖਾ ਜਾਂਦਾ,
ਇਹ ਦੁਨੀਆਦਾਰੀ ਖੇਡ ਕਸੂਤੀ

ਜਿਸਦਾ ਦਾਹ ਲਗਦਾ ਇੱਥੇ ਉਹ ਹੀ ਲਾ ਜਾਂਦਾ।

12. ਦੂਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਆਵੇ ਯਾਰ ਦੀ ਯਾਦ ਮਾਨਾਂ,
ਜਦ ਕੋਲ ਹੋਵੇ ਤੂੰ ਔਗੁਣ ਫਰੋਲਦਾ,
ਉਹ ਰਤਾ ਨਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੇ ਜਦ ਅਗੋਂ ਉਹਦੇ ਬੋਲਦਾ,
ਵੇ ਮਾਨਾ, ਯਾਰ ਤਦ ਡੋਲੇ ਜਦ ਦਿਲਾਂ ਦੇ ਭੇਤ ਤੂੰ ਅਲੋਪਦਾ,
ਜਦ ਦਿਲਾਂ ਦੇ ਭੇਤ ਤੂੰ ਅਲੋਪਦਾ।

13. ਜਿੰਨਾ ਉਦਾਸ ਤੂੰ ਬੰਦਿਆਂ, ਨਾ ਉਦਾਸ ਕੋਈ ਸ਼ੈਅ ਸੰਸਾਰ ਦੀ,
ਜਦ ਵੀ ਢਾਲੇ ਤੈਨੂੰ ਤੇਰੀ ਕਾਲੀ ਨਿਯਤ ਢਾਲ ਦੀ,
ਪਰਿੰਦੇ ਅਤੇ ਜਾਨਵਰ ਸਭ ਚੱਲਣ ਕੁਦਰਤ ਅਨੁਸਾਰ,
ਜਾਪੇ ਤੇਰੀ ਸੋਚ ਬਿਮਾਰ ਬੰਦਿਆ, ਤੇਰੀ ਸੋਚ ਬਿਮਾਰ |

14. ਉਸ ਮਰਤਬਾ ਹਮ ਕਾਇਮ ਥੇ, ਜਬ ਵਯਮ ਮੇਂ ਖੁਦਾਇ ਥੀ,
ਵੇ ਲਮਹਾ ਹਮ ਢੁੰਡ ਨਾ ਪਾਇ ਜਬ ਖੁਦਾ ਕੀ ਯਾਦ ਨਾ ਆਈ ਥੀ।

15. ਵਾਹ ਖੁਦਾ ਵਾਹ, ਯੇ ਤੇਰੀ ਕਿਆਮਤ,

ਮਾਨਵ ਹੈ ਦੇੜ ਮੇਂ ਓਰ ਜੂਨੇ ਸਲਾਮਤ ।

16. ਇੱਕ ਤਰਫੇ ਤੂੰ ਆਖੇ ਮਾਨਾ, ਖੁਦਾ ਹੀ ਸਭ ਦਾ ਸਹਾਰਾ,
ਜੇ ਹੋਜੇ ਤੈਥੋਂ ਚੰਗਾ ਆਖੇ ਮੈਂ ਹੀ ਕੀਤਾ ਸਾਰਾ,
ਕਰ ਮਾੜਾ ਤੂੰ ਢੰਡੇਰੇ ਉਹਨੇ ਕੀਤਾ ਕਾਰਾ,
ਕਿਸ ਮਗ ਨੂੰ ਟੇਲੇ ਯਾਰਾ, ਕਿਸ ਮਗ ਨੂੰ ਟੇਲੇ ਯਾਰਾ।

(*ਮਗ=ਰਾਹ)

17. ਖੁਦਾ ਹਮਦ ਨਾਲ ਕਲੂਬ ਕੀਤੀ ਕਦੇ ਵਿਅਰਥ ਨਾ ਜਾਵੇ,
ਨਾ ਧੱਸ ਫਿਕਰਾਂ ਵਿਚ ਤੂੰ ਮਾਨਾ, ਉਹ ਆਪ ਕਿਸੇ ਅਰਥ ਲਾਵੇ ।

(*ਹਮਦ=ਸਿਫਤ,ਕਲੂਬ=ਦਿਲ)

18. ਜੇ ਤਾਲ ਨਾ ਜੁੜੇ ਫਿਰ ਮੇਲ ਹੀ ਜੋੜ ਲੈ ,
ਜੇ ਮੁਸਾਫਿਰ ਸਾਥੀ ਨਾ ਤੁਰੇ ਕਰ ਹਿੰਮਤ ਤੂੰ ਹੀ ਤੇਰ ਲੈ ,
ਵੇ ਮਾਨਾ, ਫਿਕਰਾਂ ਦੀ ਦਲ-ਦਲ ਕਿਉਂ ਬਣੇ,
ਮਨ ਸਜਣਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਖੋਲ ਲੈ।

19. ਹੁਬ ਦੀ ਜੁਹਦ ਵਿਚ ਖੁਦਾ ਕਾ ਤਾਲਿਬ ਮਿਲਾ,
ਪਹਿਲੀ ਜਿਆਰਤ ਮੇਂ ਕਾਮਲਿਅਤ ਦਿਲ ਖਿਲਾ।

(*ਹੁਬ = ਪਿਆਰ, ਜੁਹਦ = ਬੰਦਗੀ, ਜਿਆਰਤ = ਦਰਸ਼ਨ, ਕਾਮਲਿਅਤ = ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ)

20. ਬਿਨ ਦਰਕਾਰ ਨਾ ਪੁੱਛੀ ਸਾਰ,
ਬੁੜੀ ਸ਼ੁਰੂ ਤੇ ਉੱਗੀ ਦਰਾਰ,
ਨਤੀਜੇ ਫੇੜੇ ਹਰ ਵਾਰ,
ਮੁਨਸਫ ਹੱਥ ਕਰਾਰ,
ਵੇ ਮਾਨਾ, ਮੁਨਸਫ ਹੱਥ ਕਰਾਰ |

(*ਦਰਕਾਰ = ਲੋੜ, ਸ਼ੁਰੂ = ਅਕਲ, ਫੇੜੇ = ਝਗੜੇ, ਮੁਨਸਫ = ਇਨਸਾਫ ਕਰਨ ਵਾਲਾ)

21. ਨਾ ਹੀ ਫਤੂਰ ਨਾ ਸਿਆਪੇ,
ਬਾਜੀ ਇਸ਼ਕ ਦੀ ਹੋਈ ਜਾਪੇ,
ਮਾਮੂਰ ਦੇਵੇਂ ਸੈਨ ਦੇ ਮਾਪੇ,
ਤਕਸੀਰ ਖੁਦਾ ਸਾਂਭ ਲੂ ਆਪੇ ,
ਤਕਸੀਰ ਖੁਦਾ ਸਾਂਭ ਲੂ ਆਪੇ।

(*ਫਤੂਰ = ਅਫਤ, ਖਰਾਬੀ, ਮਾਮੂਰ = ਖੁਸ਼ਹਾਲ, ਸੈਨ = ਸਬੰਧੀ, ਤਕਸੀਰ = ਗਲ ਤੀ)

22. ਕੁਤਬ ਕੁਰਬ ਨਾ ਰੰਗ ਲਾਵੇ,
ਬਿਨ ਗਵਾਹ ਤਹਿਕੀਕ ਗਾਵੇ,
ਜਦ ਖੁਦਾ ਕਚਿਹਰੀ ਦਫਤੈਨ ਜਾਵੇ,
ਜਦ ਖੁਦਾ ਕਚਿਹਰੀ ਦਫਤੈਨ ਜਾਵੇ।

(*ਕੁਤਬ=ਵਕੀਲ,ਕੁਰਬ=ਨੇੜਤਾ,ਤਹਿਕੀਕ=ਸੱਚ,ਦਫਤੈਨ=ਫਾਇਲ)

23. ਕਾਹਦਾ ਕਿਬਰ ਇਹ ਕਲਬੂਤ ਖਾਕੀ,
ਕਰ ਵਿਰਦ ਨਾ ਰਹਿ ਕੁਝ ਬਾਕੀ,
ਉਸ ਖੁਦਾ ਹੱਥ ਤੇਰੀ ਰਾਖੀ, ਬੰਦਿਆ,
ਉਸ ਖੁਦਾ ਹੱਥ ਤੇਰੀ ਰਾਖੀ।

(*ਕਿਬਰ=ਹੰਕਾਰ,ਕਲਬੂਤ=ਸ਼ਰੀਰ,ਵਿਰਦ=ਸਿਮਰਨ)

24. ਵੇ ਮਾਨਾ ਨਾ ਕਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਵਾ ,
ਅਸਾਂ ਆਪਣੇ ਸਕੂਨ ਲਈ ਲਿਖਿਆ,
ਬਹੁਤਾ ਅਵਾਮ ਤੋਂ ਸਿੱਖਿਆ,
ਅਤੇ ਬਹੁਤਾ ਅਜੇ ਭਵਿੱਖਿਆ ,
ਜੇ ਖੁਦਾ ਦਾ ਗੋਲਾ ਰਾਜੀ,
ਨਾ ਅੰਬਾਰ ਪਾਏ ਕੋਈ ਬਾਜੀ,
ਨਾ ਅੰਬਾਰ ਪਾਏ ਕੋਈ ਬਾਜੀ ।

(*ਗੋਲਾ = ਨੈਕਰ, ਅੰਬਾਰ = ਢੇਰ)

25. ਮੈਂ ਮਿਲਣਾ ਯਾਰ ਨੂੰ ਜਾਊਂ,
ਉਹਨਾ ਪੈਗਾਮ ਲਿਖਾ ਤਦ ਮਿਲੂ ਜਦ ਵਕਤ ਮਿਲਾਊ ,
ਮੁਸਾਫਿਰ ਕਹਿ ਤੁਰਾ ਵੱਤ ਆਊ,
ਨਾ ਯਾਰ ਸ਼ਾਇਆ, ਨਾ ਵਕਤ ਮਿਲਾਇਆ, ਨਾ ਵੱਤ ਆਇਆ,
ਐਲੀਆ, ਕਹਿੰਦਾ ਸੁਣਿਆ ਮਹੁੱਬਤ ਦੀ ਤਾਂਘ ਖੁਦਾ ਨਾਲ ਬਣਾਓ ,
ਰੂਹ ਦਾ ਸਕੂਨ ਹੁਬ ਨਾਲ ਮਦਹ ਵਜੋਂ ਪਾਓ |
(*ਵੱਤ = ਫਿਰ, ਐਲੀਆ = ਰੱਬ ਦਾ ਪਿਆਰਾ, ਹੁਬ = ਸ਼ਰਧਾ, ਮਦਹ = ਸਿਫਤ)

26. ਕਰ ਗੁਸ਼ਲ ਨਾ ਧੋਤੇ ਜਾਵਨ ਪਾਪ,
ਇਹ ਖੁਦਾ ਦੀ ਮਦਹ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਸਾਫ ,
ਜਿਵ ਜਿਵ ਕਲਮੇਂ ਖੁਦਾ ਲਿਖਾਵੇ ਤਿਵ ਜਾਪੇ ਕੁਰਬ ਓਰ ਪਾਸ,
ਹੁਬ ਨਾਲ ਹਮਦ ਵਿੱਚ ਕਾਮਲ ਰਾਸ,
ਓਰ ਤਕਸੀਰ ਨਾ ਹੋ ਹਮ ਖੁਦਾ ਕੇ ਵਾਸ,
ਹਮ ਖੁਦਾ ਕੇ ਵਾਸ।
(*ਗੁਸ਼ਲ = ਇਸ਼ਨਾਨ, ਕਾਮਲ = ਪੂਰਾ)

27. ਸ਼ੁਰੂਰ ਨਾ ਪੁੱਛੇ ਸਾਰ,

ਇਹ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਦਰਬਾਰ,
ਕੱਛ ਪਵਾਈ ਨਾ ਜਿਮੀਂ ਵਧਾਏ ਜਿਮੰਦਾਰ,
ਖੁਦਾ ਦਿਆਂ ਲੋਰਾਂ 'ਚ ਸਿੱਕੇ ਝੋਲੀ ਪਾਵਨ ਕੰਮਕਾਰ,
ਅਕ ਕੇ, ਥਕ ਕੇ, ਵੀ ਮਾਰੇਂ ਗਾ ਪੁਕਾਰ,
ਬਿਨ ਮਤਲਬ ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਚਿਤਾਰ,
ਵੇ ਮਾਨਾ, ਬਿਨ ਮਤਲਬ ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਚਿਤਾਰ।
(*ਕੱਛ ਪਵਾਈ= ਮਿਣਤੀ ਕਰਾਈ)

28. ਨਾ ਬੈਠ ਹੋਕੇ ਰੰਜੂਲ,
ਬੱਚੇ ਸਿੱਖਣ ਨਾ ਸਿਖਾਇਆਂ ਅਸੂਲ ,
ਇਹ ਸਿੱਖਣ ਦੇਖ ਦੁਨੀਆਵੀ ਮੂਲ,
ਅਰਥਾਤ ਖੁਦਾ ਦੀ ਰਹਿਮਤ ਕਰ ਕਬੂਲ,
ਹੁਬ ਨਾਲ ਵਿਰਦ ਨਾ ਜਾਵੇ ਕਦੇ ਫਜੂਲ।
(* ਰੰਜੂਲ=ਗਮਨਾਕ)

29. ਵੇ ਮਾਨਾ, ਤੇਰਾ ਮਜ਼ਾਜ਼ ਬੁਰਾ,
ਜੇ ਚਾਹਵੇ ਤੂੰ ਨਾ ਤਾਜ ਤੇਰਾ,
ਕਰ ਦੀਦ ਚੱਖੇਂ ਜੇ ਅਨਾਜ ਭੂਰਾ,
ਨਾਲ ਹਿਤ ਜਚੇ ਜੇ ਕਾਜ ਕਰਾ,
ਕਾਬਿਲ ਏ ਤਾਰੀਫ ਰੱਖ ਅੰਦਾਜ਼ ਜਰਾ ,

ਵੇ ਲੋਕੋ ਮੇਰਾ ਮਜ਼ਾਜ਼ ਬੁਰਾ,
ਵੇ ਲੋਕੋ ਮੇਰਾ ਮਜ਼ਾਜ਼ ਬੁਰਾ।

(*ਦੀਦ=ਕਦਰ,ਹਿਤ=ਰੂਚੀ)

30. ਦੁਨਿਆਵੀ ਆਸ਼ਿਆਵਾਂ ਕਿਓਂ ਚਾਹਵੇ ਮਾਨਾ, ਕਰ ਬੰਦ,
ਜੇ ਮੰਗਣਾਂ ਖੁਦਾ ਕੋਲੋਂ ਤਾਂ ਖੁਦ ਖੁਦਾ ਮੰਗ,
ਤੂੰ ਉਹਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਤੇ ਉਹ ਤੇਰੇ ਸੰਗ।

31. ਲੰਬੇ ਲਮਹਾ ਕੇ ਬਾਅਦ ਮਿਲਾ ਪੈਗਾਮ ਥਾ,
ਅਖਰਾ ਤੇ ਅਜ਼ਰ ਪਾਇਆ ਕਾਮ ਥਾ।

(*ਅਖਰਾ=ਪੜਨਾ,ਅਜ਼ਰ=ਬਹਾਨਾ)

32. ਕਹਾਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਿੰਡ ਪੁਰਾਣੇ ਤੋਂ,
ਕਹਿੰਦੇ ਸੰਗਤਪੁਰੇ ਦੇ ਘਰਾਣੇ ਤੋਂ,
ਇੱਕ ਬਾਬਾ ਨਿਰਾਇਣ ਸਿਓਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ,
ਰਹਿੰਦਾ ਪਹਾੜਾਂ ਤੇ ਦੂਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ,
ਕਸੇਲੀ ਲਗਦੇ ਡੇਰੇ ਸੀ,
ਬਾਬੇ ਦੇ ਚਰਚੇ ਬਥੇਰੇ ਸੀ,
ਬਾਬੇ ਦੇ ਚਰਚੇ ਬਥੇਰੇ ਸੀ।

33. ਜੇ ਸਮਾਂ ਬੋਲਦਾ

ਜੇ ਸਮਾਂ ਬੋਲਦਾ,
ਵੇ ਮਾਨਾ, ਤੂੰ ਪੁਰਾਤਨ ਫਰੋਲਦਾ,
ਆਪਣੇ ਬਜੁਰਗਾਂ ਨੂੰ ਟੋਲਦਾ,
ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਮੈਂ ਕਰਦਾ ਤੇ,
ਕੁਝ ਭੇਤ ਉਹ ਖੋਲਦਾ,
ਗੱਲ ਚੱਲਣੀ ਸੀ ਬਾਪੂ ਨਿਹਾਲ ਸਿਓਂ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਭਰਾਵਾਂ ਬਾਰੇ,
ਅਗੋਂ ਪੁਛਣੇ ਸੀ ਮੈਂ ਬਾਬੇ ਨਿਰਾਇਣ ਸਿਓਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ,
ਫਿਰ ਪੁੱਛਦਾ ਖੁਦ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਤਦ ਤੂੰ ਕਿਕ ਸੀ,
ਤੇ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਹੱਸ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਸਭ ਇੱਕ - ਮਿੱਕ ਸੀ,
ਆਖਦਾ ਮੈ ਉਹਨੂੰ ਕੀ ਸੀ ਪਹਿਰਾਵੇ,
ਤੇ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਭੇਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿਖਾਵਾ,
ਜੇ ਸੱਚ-ਮੁੱਚ ਇੰਝ ਹੁੰਦਾ,
ਕੋਈ ਨਾ ਹੰਝੂ ਡੋਲਦਾ,
ਜੇ ਸਮਾਂ ਬੋਲਦਾ,
ਵੇ ਮਾਨਾ, ਤੂੰ ਪੁਰਾਤਨ ਫਰੋਲਦਾ।

34. ਅਣਜਾਣ

ਰਵਾਂ ਹੋਏ ਕਰ ਕਸਦ ਇਹ ਰੋਜਾਣ ਮਾਨਾ,
ਤਲਾਸ਼ਣ ਅਵਾਮ ਵਿੱਚ, ਕੋਈ ਅਣਜਾਣ ਮਾਨਾ,

ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਸਭੇ ਸੂਝਵਾਣ ਮਾਨਾ,
 ਅਸਾਂ ਸਾਭਤ ਹੋਏ ਨਾਮਾਕੂਲ,
 'ਤੇ ਇੱਥੇ ਕੋਈ ਨਾ ਬਿਨ ਗਿਆਨ ਮਾਨਾ,
 ਝਬ ਤਕਸੀਰ ਸਫਾਇਆ ਹੋਵੇ, ਕਰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਮਾਨਾ,
 ਵੱਤ ਰਵਾਦਾਰ ਇਤਲਾ ਸੁਣਾਇਆ,
 ਲੈ ਕੇ ਅਣਜਾਣ ਤੋਂ ਸੂਝਵਾਣ ਮਾਨਾ,
 ਜਗ ਤੇ ਪੁੱਜ ਲੰਬੀ ਢਲਾਣ ਮਾਨਾ,
 ਜਗ ਤੇ ਪੁੱਜ ਲੰਬੀ ਢਲਾਣ ਮਾਨਾ |

(*ਕਸਦ= ਇਰਾਦਾ, ਨਾਮਾਕੂਲ= ਬੇਸਮਝ, ਝਬ= ਛੇਤੀ, ਰਵਾਦਾਰ= ਸਲਾਹ
 ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਪੁੱਜ= ਬਹੁਤ)

35. ਕਿਰਤ

ਕਿਰਤ ਬਰਾਬਰ ਖੁਦਾ ਜ਼ਿਆਰਤ,
 ਨਾ ਫਤੂਰ ਆਵੇ ਵਿੱਚ ਇਮਾਰਤ,
 ਮਝਾਲ- ਏ- ਪਾਸ ਆਵੇ ਕਿਆਮਤ,
 ਨਾ ਦਿਲਗਿਰ ਛੂਏ ਨਿਹਾਲਤ,
 ਖੁਦਾ ਅਸਾਂ ਤੇ ਅਤੇ ਅਸਾਂ ਕੁਦਰਤ ਤੇ ਖੁਸ਼ਹਾਮਤ ,
 ਨਾ ਕਲਹ ਢੋਏ ਕਲੁਬੂਤ ,
 ਜਦ ਹੁਬ ਨਾਲ ਹੋਵੇ ਕਿਰਤ ਤਦ ਸਭ ਸੂਤ,
 ਜੇ ਖੁਦਾ ਹਮਦ ਵਯਮ ਲਈ ਕੂਤ,

ਵੱਤ ਖੁਦਾ ਅਸਾਂ ਇੰਝ ਸਾਂਭੇ, ਜਿਵੇਂ ਸਾਂਭੇ ਕੋਈ ਯਕੂਤ,
ਜਿਵੇਂ ਸਾਂਭੇ ਕੋਈ ਯਕੂਤ।

(* ਦਿਲਗਿਰ = ਉਦਾਸੀ, ਕਲਹ = ਧੋਖਾ, ਫਰੇਬ, ਕੂਤ = ਖੁਰਾਕ, ਯਕੂਤ = ਬਹੁਤ
ਕਿਮਤੀ ਪੱਥਰ)

36. ਮਨ ਬੋਲਦਾ

ਮੈਂ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਮਨ,
ਗੱਲ ਸੁਣ ਤੂੰ ਲਾਕੇ ਕੰਨ,
ਲੰਬੀ ਤਾਂਘ ਨਾਲ ਸੀ ਜੋ ਬੀਜੇ,
ਬੂਟੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਸਨ,
ਹੁਣ ਉਹ ਬੂਟੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ,
ਸੱਚ ਆ ਮਖੌਲ ਨਹੀਂ,
ਕਿੰਝ ਚੱਲੂ ਸਾਡੀ ਵਾਰਤਾਲਾਭ ,
ਦੱਸ ਕੋਈ ਲਾਕੇ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ,
ਦੱਸ ਕੋਈ ਲਾਕੇ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ |

ਉਸ ਖੁਦਾ ਦੀ ਲੋਰ 'ਚ ਰਹਿ ਵੇ ਬੰਦਿਆ,
ਸਭ ਸ਼ਿਕਵੇ ਜਾਣੇ ਢਹਿ ਵੇ ਬੰਦਿਆ,
ਇੰਝ ਜੁੜੇ ਤੇਰਾ ਰਾਬਤਾ, ਬਿਨ ਵਿਥੀ ਦੇ ਸਾਬਤਾ ।

37. ਪੁਰਾਤਨ ਵਕਤ

ਇੱਕ ਪੁਰਾਤਨ ਵਕਤ ਸੀ ,
ਮਾਨਵ ਸਖਤ ਸੀ ,
ਇਕੱਠਿਆਂ ਦਾ ਡੇਰਾ ਸੀ,
ਸਕੂਨ ਬਥੇਰਾ ਸੀ,
ਵਿਹਾਰ ਨਾਲ ਕਣਕਾਂ ਸੀ,
ਸੁਭਾਅ 'ਚ ਅਣਖਾਂ ਸੀ,
ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਕ ਸੀ,
ਸਭ ਇੱਕ-ਮਿੱਕ ਸੀ,
ਇਨਸਾਨਿਅਤ ਮੁੱਖ ਸੀ,
ਦੁੱਖ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸੁੱਖ ਸੀ,
ਨਾ ਫਜ਼ੂਲ ਦੀ ਸਿਰਦਰਦੀ ਸੀ,
ਅਵਾਮ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਕਰਦੀ ਸੀ,
ਗੱਲ ਵੰਡ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ,
ਅੱਜ ਖੁਆਬਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਪਦੀ।

38. ਹੰਕਾਰ

ਅਗਿਆਨ ਨਾ ਬੁਰਾ,
ਬੁਰਾ ਗਿਆਨ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਮਾਨਾ,
ਸੁਰ ਨਾ ਬੁਰਾ,

ਬੁਰਾ ਇਲਹਾਨ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਮਾਨਾ,
ਜਹਾਨ ਨਾ ਬੁਰਾ,
ਬੁਰਾ ਵਿੱਚ ਕਲਹ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਮਾਨਾ,
ਦੀਦਾਰ ਨਾ ਬੁਰਾ,
ਬੁਰਾ ਦੀਦਾਰ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਮਾਨਾ,
ਮਤਵਾਲੀ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕਿਉਂ ਲੁੜੇ ਵਿੱਚ ਸੰਸਾਰ ਮਾਨਾ,
ਕਿਉਂ ਲੁੜੇ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ ਮਾਨਾ ।

(*ਇਲਹਾਨ=ਸੁਰੀਲੀ ਅਵਾਜ਼,ਮਤਵਾਲੀ=ਮਸਤੀ,ਲੁੜੇ=ਡੁੱਬੇ)

39. ਫਿਤਰਤ

ਨਾ ਗੱਲ ਚੰਗੇ ਦੀ ਨਾ ਮੰਦੇ ਦੀ,
ਸਭ ਦੀ ਆਪੇ-ਆਪਣੀ ਫਿਤਰਤ,
ਕੋਈ ਆਬਾਦ ਹੋਵੇ ਬੋਲ ਸਤ,
ਕੋਈ ਵੀਣ ਕੇ ਕਰੇ ਹਰਕਤ,
ਕੋਈ ਲੋਚੇ ਖੁਦਾ ਤੋਂ ਬਰਕਤ,
ਕਿਸੇ ਕਲੂਬ ਛੂਏ ਇਹ ਕੁਦਰਤ,
ਕਿਸੇ ਦਸਤੂਰ ਮਾਮੂਰ - ਏ - ਇਬਾਦਤ,
ਕੋਈ ਸ਼ਹਾਬ ਤੋਂ ਕਰੇ ਇਫਾਜਤ,
ਕਿਸੇ ਦਰਕਾਰ ਮੰਗਣੀ ਇਜਾਜਤ,
ਕਿਸੇ ਦਰਕਾਰ ਮੰਗਣੀ ਇਜਾਜਤ ।

(*ਵੀਣ ਕੇ=ਚੁਣ ਕੇ,ਮਾਮੂਰ=ਖੁਸ਼ਹਾਲ,ਦਰਕਾਰ=ਲੋੜ)

40. ਤਾਂ ਕਿਆ ਬਾਤਾਂ

ਜੇ ਇਲਹਾਨ ਨਾਲ ਹੋਵੇ ਸਾਜ ਤਾਂ ਕਿਆ ਬਾਤਾਂ,
ਜੇ ਰਹੇ ਨਾ ਤਲਬ ਇਹ ਦੁਨੀਆ ਵੀ ਤਾਜ ਤਾਂ ਕਿਆ ਬਾਤਾਂ,
ਜੇ ਗੁਣ ਲੱਭ ਜਾਣ ਅਜਿਹੇ ਬਾਜ ਤਾਂ ਕਿਆ ਬਾਤਾਂ,
ਜੇ ਸਾਥੀ ਪਰਤ ਆਵੇ ਪਹਿਲੀ ਅਵਾਜ਼ ਤਾਂ ਕਿਆ ਬਾਤਾਂ,
ਜੇ ਕਾਬਿਲ- ਏ - ਤਾਰਿਫ ਹੋਵੇ ਕਾਜ਼ ਤਾਂ ਕਿਆ ਬਾਤਾਂ,
ਜੇ ਪੁੱਤ ਕਾਬਿਲ ਹੋਵੇ ਨਾਜ਼ ਤਾਂ ਕਿਆ ਬਾਤਾਂ,
ਜੇ ਦੀਦ ਹੋਵੇ ਜੇ ਪੈਦਾ ਕਰੇ ਅਨਾਜ ਤਾਂ ਕਿਆ ਬਾਤਾਂ,
ਵੇ ਮਾਨਾਂ , ਜੇ ਕਲਹ ਦਾ ਮੁੱਕ ਜੇ ਰਿਵਾਜ ਤਾਂ ਕਿਆ ਬਾਤਾਂ,
..... ਤਾਂ ਕਿਆ ਬਾਤਾਂ।

(*ਦੀਦ=ਕਦਰ,ਕਲਹ=ਫਰੇਬ,ਧੋਖਾ)

41. ਫਿਤਰਤ ਦਾ ਚਾਹ

ਯਾਦ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦਾ ਦੇ ਜ਼ਿਆਰਤ ਦਾ ਚਾਹ ਹੋਵੇ,
ਬਿਨ ਚਿਤਾਰਿਆ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਲੈਣਾ ਸਾਹ ਹੋਵੇ,
ਉਹਦਾ ਨਾਮ ਸੁਣ ਕਲੂਬ ਅੰਦਰ ਵਾਹ-ਵਾਹ ਹੋਵੇ,
ਨਰਮਾਈ ਇਸ ਰੂਹ ਵਾਂਗ ਕਪਾਹ ਹੋਵੇ,
ਮਨ ਦੁਨੀਆਵੀ ਆਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਬੇਪਰਵਾਹ ਹੋਵੇ,

ਇਸ ਜ਼ਹਿਨ ਨੂੰ ਨਾ ਦਰਕਾਰ ਕਿਸੇ ਗਵਾਹ ਹੋਵੇ,
ਮਹਿਤਾਬ ਵਾਂਗ ਪਾਕ ਨਿਯਤ ਦਾ ਦਾਹ ਹੋਵੇ,
ਵੇ ਮਾਨਾ, ਕੁਝ ਅਜਿਹਿ ਫਿਤਰਤ ਦਾ ਚਾਹ ਹੋਵੇ,
ਕੁਝ ਅਜਿਹਿ ਫਿਤਰਤ ਦਾ ਚਾਹ ਹੋਵੇ |

(*ਕਲੂਬ = ਦਿਲ, ਮਹਿਤਾਬ = ਚੰਦ, ਪਾਕ = ਸਾਫ)

42. ਇਹ ਫਿਤਰਤ

ਇਹ ਫਿਤਰਤ ਅਸੂਲ- ਏ ਆਨ,
ਇਹ ਫਿਤਰਤ ਕਿਰਦਾਰ - ਏ - ਬਾਨ,
ਇਹ ਫਿਤਰਤ ਵਿਹਾਰ - ਏ - ਸ਼ਾਨ,
ਇਹ ਫਿਤਰਤ ਨਾ ਲੁੜੇ ਕਦੇ ਇਮਾਨ,
ਇਹ ਫਿਤਰਤ ਖੁਦਾ ਜਿੰਦ ਨਾਲੇ ਜਾਨ,
ਇਹ ਫਿਤਰਤ ਨਾ ਮਹਾਨ,
ਮਹਾਨ ਬਿਨ ਕਿਬਰ ਦੇ ਗਿਆਨ,
ਕੋਈ ਮਨਸੂਰ ਹੀ ਅਵਲ ਆਵੇ ਵਿਚੋਂ ਖੁਦਾ ਇਮਤਿਹਾਨ,
ਇਹ ਫਿਤਰਤ ਆਬਾਦ,
ਆਬਾਦ ਬਿਨ ਗਰੂਰ ਵਾਲੀ ਉਡਾਣ,
ਬਿਨ ਗਰੂਰ ਵਾਲੀ ਉਡਾਣ |

(*ਮਨਸੂਰ=ਰੱਬ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਫਕੀਰ,ਕਿਬਰ=ਹੰਕਾਰ)

43. ਖੁਦਾ ਅਜਿਹਾ ਮਿੱਤਰ

ਨਾ ਕਿਸੇ ਤੀਸਰੇ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ,
ਨਾ ਉਹਦੀ ਲੋਰ 'ਚ ਕੋਈ ਫਿਕਰ,
ਨਾਲ ਖੁਦਾ ਕੁਰਬ ਇਹ ਜ਼ਹਿਨ ਜਾਵੇ ਓਰ ਨਿਖਰ,
ਵੇ ਮਾਨਾ, ਫਿਰਾਕ ਅਜਿਹੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਵਿਚਰ,
ਖੁਦਾ ਕਦਰ ਕਰ,ਜਿਵ ਕਾਜੀ ਕਰੇ ਵਿੱਤਰ,

ਵਿੱਚ ਖੁਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਲੁੜ ਇਹ ਕਲਬੂਤ ਹੇਠਾਂ ਤੋਂ ਸਿਖਰ ,
 ਇਹ ਸੁਗੰਧ ਕਿਤ ਮਲੂਕ ਨਾਲੋਂ ਇਤਰ,
 ਕੁਰਬ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਫਤੂਰ ਨਾ ਗੁਸਤਾਖੀ ਕਰੇ,
 ਜਦ ਖੁਦਾ ਅਜਿਹਾ ਹੋਵੇ ਮਿੱਤਰ,
 ਜਦ ਖੁਦਾ ਅਜਿਹਾ ਹੋਵੇ ਮਿੱਤਰ ।

(*ਕੁਰਬ= ਨੇੜਤਾ, ਫਿਰਾਕ= ਵਿਛੋੜਾ, ਵਿੱਤਰ= ਤਿੰਨ ਰਿੱਕਤਾਂ ਜੋ ਨਮਾਜ ਵਿੱਚ
 ਪੜੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਲਬੂਤ= ਸ਼ਰੀਰ, ਮਲੂਕ= ਸੁੰਦਰ, ਫਤੂਰ= ਖਰਾਬੀ)

44. ਬਾਬੇ ਆਦਮ ਦਾ ਦੌਰ

ਵੇ ਰਫੀਕ , ਆਜਾ ਕੋਲ ਬਿਰਾਜ,
 ਦੌਰ ਬਾਬੇ ਆਦਮ ਦਾ ਨਿਰਾਜ ,
 ਤੱਕ ਅੱਜ ਦਾ ਕੰਮ- ਕਾਜ,
 ਉਹ ਦੌਰ ਉਚਾਰੇ ਸਾਡੇ ਵੇਲੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਸੀ ਹੁਕਮ ਦਾ ਨਾਜ,
 ਅੱਜ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਤਲਬ ਹੋਵੇ ਆਪਣਾ ਰਾਜ,
 ਨਾ ਹੋਂਦ 'ਚ ਖਿਦਮਤ ਬਿਨ ਦਰਕਾਰ,
 ਹਰ ਗਡ -ਵਡ ਟੀਚਾ ਹੋਵੇ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰ,
 ਅੱਜ ਇੱਕ ਚਾਹਵੇ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣਾ,
 ਮੈਂ ਆਖਾਂ, ਤੇਰੇ ਵੇਲੇ ਇੰਝ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ,
 ਵੱਤ ਉਹਨਾਂ ਉਚਾਰਿਆ ਤਦ ਇਸ ਜਾਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅੰਦਾਜ,
 ਵੇ ਰਫੀਕ ਆਜਾ ਕੋਲ ਬਿਰਾਜ,

ਦੇਰ ਬਾਬੇ ਆਦਮ ਦਾ ਨਿਰਾਜ |

(*ਰਫੀਕ = ਸਾਥੀ, ਵੱਤ = ਫਿਰ)

45. ਅਲਫਾਜ਼ਾਂ ਦਾ ਤੀਰ

ਏਸਾ ਅਲਫਾਜ਼ਾਂ ਦਾ ਬਣਿਆ ਤੀਰ,
ਬਿਨ ਛੁਏ ਕਲਬੂਤ ਇਹ ਕਲੂਬ ਗਿਆ ਚੀਰ,
ਦਰੁਸਤੀ ਲਈ ਹੁਬ ਨਾਲ ਮਦਹ ਕੀਚੈ ਪੀਰ,
ਜਿਵ ਇਬਾਦਤ ਕਰੇ ਫਕੀਰ,
ਬਿਨ ਉਟੇ ਕੋਈ ਵਜੀਰ,
ਨਾ ਵਿਸ ਤੱਕ ਦਰਬ ਦੇ ਅਮੀਰ,
ਇਹ ਦਿਸ਼ਾ ਪਧਾਰੇ, ਵੱਲ ਮੰਦੇ ਖਮੀਰ,
ਕਿਬਰ ਸਭ ਤੋਂ ਅਜੀਮ ਤਕਸੀਰ,
ਨਫਾ ਜੇ ਨਾ ਸਲੀਬ ਕਰੇ ਇਹ ਲਕੀਰ,
ਵੇ ਮਾਨਾ, ਨੇਕ ਰੱਖ ਤਸੀਰ,
ਬਿਨ ਵਿਚਾਰੇ ਤਕਦੀਰ |

(*ਇਬਾਦਤ = ਬੰਦਗੀ, ਭਜਨ, ਦਰਬ = ਦੋਲਤ, ਖਮੀਰ = ਕਟਾਣੂ,
ਕਿਬਰ = ਹੰਕਾਰ, ਅਜੀਮ = ਵੱਡੀ, ਤਕਸੀਰ = ਗਲਤੀ, ਸਲੀਬ = ਪਾਰ)

46. ਦਿਲਗਿਰ

ਵੇ ਖੁਦਾ ਦੇਆ ਬੱਚਿਆ,

ਕਿੱਥੇ ਗਿਆ ਖੋਹ,
ਕਲੂਬ ਦੇਆ ਸੱਚਿਆ,
ਬਿਨ ਵਿਵੇਕ ਨਿਰਾਸ਼ ਨਾ ਹੋ,
ਬਿਨ ਵਜ੍ਹਾ ਆਬਾਦ ਹੋਣਾ ਸਿੱਖ ਜੋ,
ਦਿਲਗਿਰ ਵੀ ਮਾਤਮ ਹੈ ਭੁੱਲ ਜੋ ,
ਕੁੱਲ ਠੋਰ ਦਾ ਮੂਲ ਉਮੀਦ ਆ ,
ਜਾਂ ਜਦ ਕੋਈ ਤਲਬ ਪਿੱਛੇ ਮੁਰੀਦ ਆ,
ਜੇਕਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕੋਈ ਰਾਹ ਨਹੀਂ,
ਫਜ਼ਰ ਸਮੇਂ ਅਖਰਿਆ ਕਰ ਬਾਣੀ,
ਫਜ਼ਰ ਸਮੇਂ ਅਖਰਿਆ ਕਰ ਬਾਣੀ |

(* ਵਿਵੇਕ = ਕਾਰਨ, ਦਿਲਗਿਰ = ਉਦਾਸੀ, ਮਾਤਮ = ਜਜ਼ਬਾਤ, ਮੂਲ = ਜੜ, ਫਜ਼ਰ = ਸਵੇਰੇ)

47. ਨਿਆਜ਼

ਨਿਆਜ਼ ਕਰਨੋਂ ਨਾ ਕਤਰਾ ਵੇ ਮਾਨਾ,
ਇਹਦਾ ਹੀ ਤੈਨੂੰ ਭਾਅ ਵੇ ਮਾਨਾ,
ਹਿੱਸੇ ਪਵੇ ਅਜੀਮ ਸਕੂਨ,
ਉਤਪੰਨ ਹੋਵੇ ਵੱਖਰਾ ਜਨੂਨ,
ਏਸਾ ਰੂਬਰੂ ਹੋਵੇ ਨੂਰ,

ਨਾ ਕਲੁਬੜੇ ਰਹੇ ਗਰੂਰ,
ਇਹ ਕਾਇਨਾਤ ਨਿਰਾਲੀ ਬਾਤ ਸੁਣਾਈ,
ਸੁਣ ਮੁੱਖੜੇ ਤੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਸ਼ਾਈ,
ਕਹੇ " ਜਹਾਂ ਤੇਰੇ ਨੈਣ ਭਿ ਅਣਜਾਣ ਹੈਂ, ਵਹਾਂ ਖੁਦਾ ਦੇਖੇ ",
ਇਹਨਾਂ ਕਿਤੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਦੇਣੇ ਪੈਣੇ ਲੇਖੇ,
ਇਹਨਾਂ ਕਿਤੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਦੇਣੇ ਪੈਣੇ ਲੇਖੇ ।

(*ਨਿਆਜ਼=ਮਦਦ,ਕਲੁਬੜੇ=ਦਿਲ 'ਚ)

48. ਹਯਾਤੀ ਦਾ ਪੈਂਡਾ

ਇਹ ਹਯਾਤੀ ਦਾ ਪੈਂਡਾ ਕਿਤੇ ਅਜੀਮ ਤੇਰੇ ਕਿਰਦਾਰ ਤੋਂ,
ਨਾ ਸੁਧਰੇ ਹਾ- ਹਾ ਕਾਰ ਤੋਂ,
ਨਾ ਹੀ ਤੇਜ਼ ਰਫ਼ਤਾਰ ਤੋਂ,
ਨਾ ਇਹ ਫਿਤਰਤ ਲਾਚਾਰ ਤੋਂ,
ਨਾ ਹੀ ਦੁਨੀਆਵੀ ਇਕਰਾਰ ਤੋਂ,
ਨਾ ਪਾਕ ਕੀਤੀ ਦਰਕਾਰ ਤੋਂ,
ਨਾ ਹੀ ਲਈ ਸਾਰ ਤੋਂ,
ਨਾ ਕੀਤੀ ਆਰ-ਪਾਰ ਤੋਂ,
ਨਾ ਲੱਖਾਂ ਤੋਂ ਨਾ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ,
ਨਾ ਨਿਹੱਥਿਆਂ ਤੋਂ ਨਾ ਤਲਵਾਰ ਤੋਂ,
ਉਪਾ ਆਗਾਮੀ ਉਸ ਖੁਦਾ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਤੋਂ,

ਖਿਦਮਤ ਕਰ ਉਹਨਾਂ ਹਰ-ਵਾਰ ਤੂੰ,
ਖਿਦਮਤ ਕਰ ਉਹਨਾਂ ਹਰ-ਵਾਰ ਤੂੰ ।

(*ਹਯਾਤੀ=ਜੀਵਨ,ਪਾਕ=ਸਾਫ,ਦਰਕਾਰ=ਲੋੜ,ਆਗਾਮੀ=ਅਾਵੇ)

49. ਐਬ

ਵੇ ਮਾਨਾ, ਤੈਂ ਐਬ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ,
ਨਾ ਹੱਕ ਦਾ ਤੇਰੇ ਗਰੂਰ,
ਕੁਝ ਐਬ ਇਹਨਾਂ ਨੈਣਾਂ ਮੂਰ,
ਕੁਝ ਸੁਮਾਰ ਵਿਚੋਂ ਅਦੂਰ,
ਬਹੁਤੇ ਤਾਂ ਇਹ ਅਧੀਨ ਤੇਰੇ,
ਬਹੁਤੇ ਤਹਿਤ ਚੋਂ ਵੀ ਦੂਰ,
ਜੇ ਖਾਸੀ ਤਲਬ ਇਹ ਹੋਵਨ ਝਬ ਚੂਰੇ ਚੂਰ,
ਹਮਦ ਕਰ ਉਸ ਮੁਣਸੁ , ਉਸ ਹਜੂਰ ,
ਨਾ ਤ੍ਰੋਟ ਆਵੇ ਵਿੱਚ ਸਰੂਰ,
ਨਿਰਮਿਤ ਹੋਵੇ ਇੱਕ ਦੀਗਰ ਨੂਰ,
ਇਹ ਕਲੂਬ ਰਹੇ ਆਬਾਦ ਅਤੇ ਮਾਮੂਰ,
ਆਬਾਦ ਅਤੇ ਮਾਮੂਰ ।

(*ਸੁਮਾਰ=ਗਿਣਤੀ,ਤਹਿਤ=ਵਸ,ਝਬ=ਛੇਤੀ,ਤ੍ਰੋਟ=ਥੋੜ)

50. ਜੁਨਾਂ ਦਾ ਗੋੜ

ਸੰਗ-ਸ਼ਰਮ ਦਸਤੂਰ- ਏ - ਫਿਤਰਤ ਦਾ ਗਹਿਣਾ,
 ਜੂਨਾਂ ਦਾ ਗੋੜ ਇਹ ਮਾਨਾ,
 ਆਉਣ - ਜਾਣ ਇੱਥੇ ਲੱਗਿਆ ਰਹਿਣਾ,
 ਕਦੇ ਮਲਾਲ ਦਾ ਬਹਿਣਾ,
 ਕਦੇ ਮਾਮੂਰ ਲਮਹ ਦਾ ਢਹਿਣਾ,
 ਕਦੇ ਮਾਤਮ ਦਾ ਅਮਨ ਦੀ ਲਹਿਰ ਚੋਂ ਲਹਿਣਾ,
 ਕਦੇ ਦੁਨੀਆਵੀ ਆਸ਼ਿਆਵਾਂ ਦੀ ਚਹਿਣਾ,
 ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਦਾ ਮਸਲਤ ਮਾਨਵ ਪਾਸ ਹੈ ਨਾ,
 ਇਸ ਗੋੜ ਚੋਂ ਨੱਠਣ ਲਈ ਸੁਣ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਕਹਿਣਾ,
 ਉਸ ਖੁਦਾ ਦੀ ਅਗੋਸ਼ ਅੰਦਰ ਸਿੱਖ ਤਪਸ਼ ਨੂੰ ਸਹਿਣਾ,
 'ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਹਿਣਾ,
 ਉਸ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਹਿਣਾ।

(*ਮਲਾਲ=ਗਮੀ,ਮਾਮੂਰ=ਖੁਸ਼ਹਾਲ,ਮਸਲਤ=ਮਸ਼ਵਰਾ,ਅਗੋਸ਼=ਗੋਦ,ਮਾਤਮ
=ਜਜ਼ਬਾਤ)

51. ਕਾਇਨਾਤ ਬੋਲੇ

ਤੱਕ ਰੰਜੂਲ, ਕਾਇਨਾਤ ਬੋਲੇ " ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਵੀ ਦੇਸ਼ੀ ",
 ਕਲੂਬ ਦੀ ਤਸਵੀਸ਼ ਕਰੇ ਚੋਖੀ,
 ਇਸ ਮਾਈ ਦੀ ਹੋਸ਼ ਈ,
 ਇਹ ਗੁਫਤਗੂ, ਵਿੱਚ ਇਲਹਾਨ ਸੁਣ , ਮੈਂ ਲੁੜਿਆ ਸੋਚੀਂ,

ਵੱਤ ਉਹਨਾਂ ਜਗਾਇਆ ਕਹਿ ਜਾਨੇ ਕਿੱਥੇ ਖੋਹ ਗੀ,
 ਮੈਂ ਆਖਾਂ ਮਾਈ ਫੈਤ ਤੇਰਾ, ਜਿੱਥੇ ਚਾਹੇ ਉਥੇ ਰੋਕੀਂ ,
 ਇਹ ਤਕਸੀਰ ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਬੇਸ਼ੱਕ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਪਰੋਸੀ,
 ਵੱਤ ਉਹਨਾਂ ਮੁੱਖ ਬੋਲ ਉਚਾਰੇ,
 ਉਸ ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਕਦੇ ਉੱਕ ਕੇ ਵੀ ਨਾ ਕੇਸੀਂ,
 ਕਲਹ ਕਰ ਕਿਸੇ ਜੂਨ ਨਾਲ ਗੋਂ ਨਾ ਲੇਚੀਂ।

(*ਰੰਜੂਲ = ਗਮਨਾਕ, ਤਸਵੀਸ਼ = ਦੇਖ-ਭਾਲ, ਇਲਹਾਨ = ਸੁਰੀਲੀ
 ਅਵਾਜ਼, ਲੁੜਿਆ = ਡੁੱਬਿਆ, ਫੈਤ = ਹੱਕ, ਵਾਰਤਾ = ਕਹਾਣੀ)

52. ਕਹਿੰਦੇ ਚੌੜ ਸੀ

ਇਹ ਸਖਸ਼ ਨੈਣਾਂ 'ਚ ਰੜਕੇ,
 ਖੁੰਦਕਾਂ ਕੱਢ ਕੇ ,
 ਜਲੀਲ ਕਰਕੇ ,
 ਦੱਝ ਸ਼ਹਾਬ 'ਚ ਵਰਕੇ,
 ਸੁਨਣ 'ਚ ਆਇਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਚੌੜ ਸੀ,
 ਦਰਕਾਰ ਵੰਗਾਰ ਕੇ,
 ਇਹ ਕਲੂਬ ਚਾਰ ਕੇ,
 ਇਹ ਜਹਿਨਿਅਤ ਮਾਰ ਕੇ,
 ਇਹ ਫਿਤਰਤ ਇਨਕਾਰ ਕੇ,
 ਸੁਨਣ ' ਚ ਆਇਆ ਕਹਿੰਦੇ ਚੌੜ ਸੀ,

ਕੰਨੀ ਵਾਈ ਵਾੜ ਕੇ ,
 ਜੀਅੜਾ ਰਫੀਕ ਦਾ ਸਾੜ ਕੇ,
 ਕਲਹ ਦੀ ਤਲਖੀ ਵਿੱਚ ਰਾੜ ਕੇ,
 ਭੂਜਾ ਨੂੰ ਪਾੜ ਕੇ,
 ਸੁਨਣ 'ਚ ਆਇਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਚੌੜ ਸੀ,
 ਮੁੱਖ ਤੇ ਮਿੱਠੇ,
 ਪਿੱਠ ਤੇ ਛਿੱਟੇ,
 ਇਹ ਜ਼ਹਿਨ ਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਰੁੱਠੇ,
 ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਜਤਾਇਆ ਜ਼ਹਿਰ ਵੀ ਸ਼ਹੀਦ,
 ਤੇ ਅਸਾਂ ਦਾ ਸ਼ਹਿਦ ਵੀ ਕੌੜ ਸੀ,
 ਸੁਨਣ 'ਚ ਆਇਆ ਕਹਿੰਦੇ ਚੌੜ ਸੀ।

(*ਦੱੜ = ਫੂਕ, ਸ਼ਹਾਬ = ਅੱਗ ਦੀ

ਲਾਟ, ਵਾਈ = ਅਫਵਾਹ, ਜੀਅੜਾ = ਕਲੇਜਾ, ਭੂਜਾ = ਸਜਣਾਂ)

53. ਹਲੇ ਆਖੇ ਦੁਨੀਆਵੀ ਚਾਹ ਨਹੀਂ

ਵੇ ਮਾਨਾ, ਗੁਸਤਾਖੀ ਤੇਰੀ,
 ਹੋਇਆ ਅਹਿਸਾਸ, ਸ਼ੁਰੂਰ ਨਾ ਮੇਰੀ,
 ਲਾਲਸਾ ਬੈਠੀ ਘੇਰੀ,
 ਕੀ ਲਾਹਾ ਇਹ ਸੂਰਤ ਨਖੇਰੀ,
 ਤੱਕਣਾ ਤਾਂ ਜੇਰਾ ਈ,

ਹਲੇ ਆਖੇ ਦੁਨੀਆਵੀ ਚਾਹ ਨਹੀਂ,
 ਸੱਚੀ ਵਾਰਤਾ ਤੇ ਖਲੇ ਨਾ ਹੋਵੇ,
 ਝੂਠੀ ਕੰਨੀ ਪਾ ਕੇ ਬਹਿਨਾ ਏ ,
 ਕੀ ਦਸਾਂ ਤੈਨੂੰ , ਕਿਸ ਤੇਰ ਨਾਲ,
 ਤੂੰ ਕਿਹੜੀਆਂ ਰਮਜਾਂ 'ਚ ਰਹਿਨਾ ਏ,
 ਕਿਸ ਨਜਰੀਏ ਨਾਲ ਤੂੰ ਅਵਾਮ ਮਲੂਕ ਵਹਿਨਾ ਏ ,
 ਹਲੇ ਆਖੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਚਾਹ ਨਹੀਂ,
 ਵਿੱਚ ਦਰਬਾਰ ਮਤਲਬ ਲਈ ਜਾਵੇ,
 ਉੱਥੇ ਜਾਕੇ ਵੀ ਨਾ ਮਨ ਲਾਵੇ,
 ਇਹਨੂੰ ਕਾਰਜ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਆਵੇ,
 ਕੀ ਜਾਣੇ ਮਰਤਬਾ ਉਸ ਖੁਦਾ ਦਾ,
 ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਪੈਂਦਾ ਤੇਰਾ ਤਹਿਕੀਕ ਨਾਲ ਵਾਹ ਨਹੀਂ,
 ਹਲੇ ਆਖੇ ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਚਾਹ ਨਹੀਂ,
 ਹਲੇ ਆਖੇ ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਚਾਹ ਨਹੀਂ |

54. ਮਿੱਟੀ ਮਾਈ

ਇਸ ਮੁਖ ਤੇ ਆ ਲੱਗਿਆ,
 ਮਿੱਟੀ ਮਾਈ ਦਾ ਬਰੇਲਾ ,
 ਖਾਬ ਵੇਖਿਆ ਇਹਨਾਂ ਨੈਣਾਂ ਨੇ ,
 ਚੱਕੀ ਆਂਉਦੀ ਜੁਲੀ ਅਲੇ ਝੋਲਾ,

ਸਰਕ - ਸਰਕ ਕੇ, ਚੁੰਮਾਂ ਆਪਣੇ ਜਾਏ ਨੂੰ
'ਤੇ ਬੁਕਲ ਵਿੱਚ ਲਕੋਲਾਂ,
ਹੇ ਲੈਣ ਦੇ ਕਾਮਲ ਇਸ ਮਾਈ ਦੇ ਕਾਜ ਨੂੰ, ਹੇ ਮੈਲਾ ,
ਮੈਂ ਆਖਾਂ ਜਲ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਹਲੇ ਨਹੀਂ ਚਹਿਰਾ ਧੋਣਾ,
ਖੇਰੇ ਕੀ - ਕੀ ਮਾਈ ਨੇ ਇਸ ਕਲਬੂਤ 'ਚ ਗੁਣ ਪਾਉਣਾ,
ਖੇਰੇ ਕੀ - ਕੀ ਮਾਈ ਨੇ ਇਸ ਨਾਮਾਕੂਲ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣਾ,
ਖੇਰੇ ਕੀ - ਕੀ ਮਾਈ ਨੇ ਇਸ ਜਹਿਨ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣਾ |

ਲੇਖਕ : ਪਵਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਮਾਨ

Read more books like this
at
www.PunjabiLibrary.com

